

Enligt P. har ingen byttämna förekommit i Bolleup,
eftersom Bolleups herrgård repade över hela socknen.
1867 brann två gårdar i Gärarp ned. De blev sedan
"utflyttade" men om det var i enlighet med enskiftes-
förordningen är obekant.

I P.s frälshus tid var stora områden ängs-
mark utan åkerjorden huvudsakligen fanns på backar
na. Sju-åtta- eller uiockifteskruke har länge varit
den allmänna växtföljden. Den användes fortfarande
på gårdar, där man inte har övergått till oljeväxt-
odling med åtföljande fri växtföljd. För o. 70 år
sedan började man att dikta jorden med små
la entumsrör. Dessa ökade smärningon till en och
en halv tunn. I P.s barndom odlades mycket lin
till kläder. Komma utfodrades för den nuvarande olje-
växtodlingen inte med oljekakor utan med kalam,
klöver och hö.

I P.s barndom användes fortfarande trähavar,

käplogar och änder. De sistnämnda användes till att "bräa jorden" med, d.v.s. man körde med dem både i åkerens längd- och breddriktning. På plogarna var åren och "stärten" (d.v.s. skarnarna) av trä, endast vändskivan var av stål. För 75-80 år sedan började man emellertid använda både plogar och harvar av järn och strax efteråt kom även "klossen" i gång. P. körde i sin ungdom med "plejel" (d.v.s. slaga). Då började emellertid "hästverk" bli allmänna och de voro i bruk ända till ångtröskan kom. Ännu för o. 25 år sedan använde en lantbrukare i Särarp "hästverk".

Hemstojden utgjordes huvudsakligen av klädes- tillverkning, skordning, spänad och vämad. Ännu i P.s barndom gick männen ofta klädda i korta byxor med "strumpeband" samt i korta höjor. Som fotbekläd- had hade man mestadels stölar, särskilt uttryckta voro sådana med klabbattur. Vid högtidliga tillfäl-

ben användes fina silkehattar, på vintern hade man
mörre med skärar och överlappar. Som natt-
kläder använde man "päckelhuvar". Kvinnorna gick
klädda i röda "pätisar" och kjolar, som nedtill var
kantade med blå och röda radmalsränder. De hade
vidare en djupt urringad "tröja" med smala hängslar
och under denna en linneskjorta. Ibland använde
de kjol av sämskskinne och skinntröja. På fot-
terna hade de skor med spännen och på huvu-
det hade alla kvinnor, även de ogifta, klutar.
För o. 75 år sedan slog den antika klädedräkten ig-
gen med långa byxor och lång "tröja" för männen.
Vid festliga tillfällen användes långa ullskinsbyxor.
Kvinnorna klädde sig i radmalskjolar och "verken"-
kjolar. De senare förfärdigades av ullgarn och ansågs
billigare än de förra.

Någon skjutestygldighet har inte förekommit i
Bollerup och Gärarp. Närmaste gästgiverier låg i

Hammenlög, Svanstorp och Glemmingsbrö. Industrien har tagit en del folk från landbruket, men alla stannar inte där utan återvänder efter några år. P. arbetade vid bryggeriet och sockerbruket i Ystad 1894-1917, sedan återvände han till Gärarp och förtyg ett småbruk på fem tunnland. Andra åker han utbrändt till U. S. A., emedan det var lättare att tjänata pengar där och lätt att få en egen gård.

I P.s barndom hade en jungfru i ämten inga kontanter utan endast kläder. För o. 60 år sedan tjänade hon 100 kronor om året. En dräng hade 150-200 kronor om året. Vid Ystads sockerbruk hade 1896 en arbetare, som var anställd utomhus eller i lagerlokalerna 2 kronor om dagen i inkomst, åren före 1917 hade den stigit till 4 kronor. Ackordsarbetare inne i fabriken, som arbetade på skift dag-natt hade något ökad inkomst. Redan under P.s

skoltid fanns i Bollernup en handelsbod, som handlade med smärre varor, kaffe, socker o. dyl.

De äldsta husen voro "klinelhus". Senare byggdes husen ibland med den nedre delen av grästen och den övre med "klineräggar". Halmtaken utbyttes i P.s barndom ibland mot spåntak, som var renligare men inte så tätä som de frätvännade. P.s svärmor de bortad, som består av endast böningshus och ej uthus, är byggt 1887 av råsten med brädbetäcknad. 1934 lät P. utbyta det ursprungliga halmtaket mot papptak och han har även låtit gräsmåla huset. Om det varit målat från början är okänt. 1905-6 styckades en del av jorden till Bollernup och Trösterup och såldes till "egna hem".

I P.s uppväxtår fanns ännu den gamla möbleringsplanen flerstädes kvar. Sålunda användes "kistebord", kakelugnsbänk, bakbordsbänk, gästbänkar och träskolar. I större stugor hade man flera bänkar vid

ridorna. Sängarna utgjordes ofta av "hiutasängar", som var försedda med låga ställningar vid gavlarna och överbyggda upp till. Väggarna var kalkade. För o. 70 år sedan infördes tapeter och gardiner. Äldsta gardinerna utgjordes av jalousier, sedan hängde man en resura vid över kanten av fönstret och slutligen började man använda långa gardiner. De äldsta golven voro luggol, för o. 80 år sedan lade man tegelgolv och något senare infördes i förmögare hem brädgolv. På 1880-talet lade man mattor i vissa rum, t.ex. i gästrummet. Eljest stödde man sand, som man själv körde och hämtade vid stranden, på golven. För P.s tid hade man ersatt "illaren" med spis, som då mestadels användes i förening med kakelugnen. Först ledde man röret ut i "illaren", men då detta visade sig ineffektivt, ledde man det direkt ut i skotten. De allmänna kuggeräden voro järngrytor och bleckkaskuller.

I P.s barndom roade man sig bl. a. vid "brydegillen" och på julkalas. Många kätter serverades då, t.ex. kokt fläsk, makarouer, bruna böror, lutfisk, risgrypsgröt. Männen spelade kort, bl. a. "tolva", och kvinnorna sutto och pratade. Längre fram på kvällen drack man kaffe och toddy och före uppbrötet bjöds man på krällsmat.

I ena vägkassan öreby vägarna lagades de ar brändena gjäwa med flis, som bröts i Bollemyr, och sedermera med sten. Även en del byvägar kör till vägkassan. För o. 75 år sedan kom fjädevagnarna i bruk. Tidigare hade man använt "skumpavagn" med eller utan korg ("höstragn" utan korg). Rika bönder anskaffade ibland äkavagnar, som fräspändes med en eller mestadels med två hästar. På herrgårdarna körde man med fyrespänn.

För tillkomsten av Maluö-Simrishamnens järnväg bars posten ut en eller två gånger i veckan av en

postiljon, som färdades mellan gästgärderna i Sreustorp, Hammelby och Simrishamn. Han avlämnade posten på en central plats i varje by, i Bollnäs lämnade han den i skolhuset.^x

I P.s barndom fanns folk- och småskola i Bollnäs. P.s lärare hette Granat och var en f.d. korpral. Husfrån och kyrkotagning upphörde fr o. 45-50 år sedan. Väckelse rörelsen har inte spelat någon roll.

1867 var ett dåligt år. P. trodde, att man då hade blandat havre i brödet vid bakningen.

^x"Ystad's Allehanda" har sedan 75 år tillbaka varit den ledande tidningen.